







*Diego Velázquez/Francis Bacon:  
Innocenc X.*



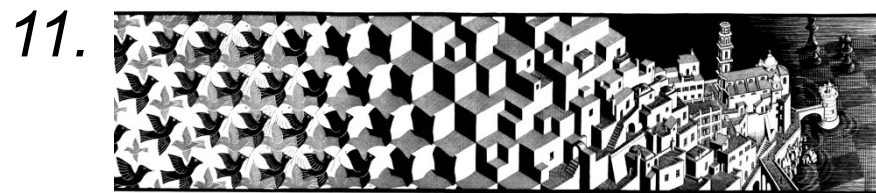
*Diego Velázquez: Dvorní dámy (Las Meninas), 1656*







1. *Kočka*
2. *Ojhbu*
3. *65dsf ůlm*
4. *74 2 lop*
5. *Čtvrthrst*
6. *Mateřidouška*
7. *Knihis*
8. *Čobrdovičenkopousrot*
9. *James Bond*
10. *Franta Šramota (?)*









Coming to understand a painting or a symphony in an unfamiliar style, to recognize the work of an artist or school, to see or hear in new ways, is as cognitive an achievement as learning to read or write or add.

— *Nelson Goodman* —

**AZ QUOTES**



*papír, plátno ... (skvrny, zvuky, pohyby . . .)*



*o čem to je?*

*(fenomenologie, existencialismus, fašismus, marxismus,  
psychoanalýza, e. analytická, strukturalismus, sémiotika,  
post/moderna, ...)*

## Goodman

- *Nominalismus: ne abstraktní význam, ale nahodilé jednotliviny v daném světě hrající roli významu hic et nunc („Kdy je umění?“, nikoli „Co je umění“ – kritérium identity).*
- *Umění **reprezentuje**, nenapodobuje. Rozumět uměleckému dílu **x** = osvojit si význam **x***

*význam = to, díky čemu rozumíme*



# *Vlastnosti děl*

*Formální (kompozice)*

*Expresivní (emoce)*

*Reprezentační (vztah ke světu)*

## *Kompoziční (formální) prostředky a principy*

*Princip role - základní formální princip: klíčový motiv (forma slouží obsahu):*

*Princip rytmu - opakování*

*Princip symetrie*

*Princip kontrastu*

*Princip proporce*

*Lineární kompozice: vizuální trasy*

*Tonální kompozice*

*Barevná kompozice*

*Perspektiva geometrická/barevná*





# *Goodman, Kulka*

Goodman: díla alografická vs.

autografická

jedinečná (obrazy) vs.

násobná (literatura, hudba)

Kulka:

estetické vl.: sdílené / umělecké vl. jedinečné

originál – (estetické + umělecké vlastnosti): původ, historie  
vzniku

reprodukce – estetické vlastnosti (všechny ostatní  
mimoumělecké)

*symbol*



*význam (vl. estetické formální, expresivní, reprezentační)*



Scéna je z V. ateliéru v královském paláci v Madridu. Vzadu ve dveřích královský vrchní čalouník Velázquez. Zrcadlo vedle dveří odráží portréty Filipa IV. a královny Anny. Před plátnem stojí Diego Velázquez. Uprostřed pětiletá princezna Markéta se dvěma dvorními dámami (Las meninas). Jedna z (Maria Augustina Sarmiento) podává princezně stříbrný talířek. Druhá je Isabel de Velasco. Vedle ní je rakouská trpaslice Maria Bárbara. Žena v bílých šatech v pozadí je opatrovnice dam Marcela de Ulloa.

Kompozice je centrální, soustředí postavy do skupiny se středem u princezny Markéty. Perspektiva a světlo dodává hloubku.

## *Vlastnosti reprezentační (co se reprezentuje, o čem ze světa to je)*

*Rané a vrcholné baroko (1600 - 1700) ve Španělsku: „zlatý věk“ (siglo de oro); realistické umění, náboženská témata, ale i portréty a zátiší. Mad-rid - sídelní město králů (Filipa IV., Karla II.) i Sevilla, (malíře Francisca Pacheca, učitele Diega Velázquezze, Pachecova akademie); protireformační aktivity; od Pacheca Diego Velázquez (1599-1660), Francisco Zurbarán (1598-1664) a Bartolomé Esteban Murillo (1617-1682).*

*DIEGO VELÁZQUEZ (1599 - 1660): (Diego Rodríguez de Silva y Velázquez); narozen v Seville, první obrazy v duchu caravaggiovského realismu. Nejlepší díla od 1622 Madridu jako dvorní malíř Filipa IV.; celý život se věnoval (téměř výlučně) portrétní malbě: portréty krále, jeho choti a členů královské rodiny, portréty dvořanů a různých hodnostářů, dvorních šašků a trpaslíků; postupně opouštěl chianoscuro a směřoval k barevně kultivovanému výrazu: reprezentativnost dvorského portrétu a současně živost a psychologická věrohodnost.*





# *Infantka Markéta Tereza*



*5 letá dívenka.*

*Otec Filip měl se dvěma manželkami celkem 12 dětí, Markéta se dožila dospělosti jako jedno je dvou.*

*Později se provdala se za Leopolda I. a stala se tak císařovnou Svaté říše římské.*

*Její pohled se neupírá na žádnou z dvorních dam, ale na diváka obrazu.*





*Mária Augustina Sarmiento a Isabel de Velasco*



*Dvorní dámy po levé a pravé straně infantky – Isabela na obraze vpravo uklání, Mária Augustina vlevo infantce nabízí nápoj.*





## *Maria Bárbola a Nicolasito Pertusato*



*Vpravo dva trpaslíci: Rakušanka Bárbola (Enana de la Reina) a Ital Pertusato. Pertusato má levou nohu položenou na psím hřbetě, pokouší se spícího psa vzbudit. Pes je španělská doga, hlídač. (Trpaslíci hráli na Filipově dvoře významnou roli).*

*Pes – Domini canes (psi páně), dominikáni, inkvizice. Zahánějí heretiky-vlky vrhající se na ovce (pravověrné katolíky). V dominikánském malířství pes někdy leží u nohou Jidáše.*

*Bdi a chraň nás před heretiky!*







## *Marcela de Ulloa*



*Dvorní dáma Markéty Terezy  
Marcela de Ulloa stojí za  
Isabelou de Velasco. Je oděna  
smutečně, hovoří s neznámým  
mužem (strážcem? duší  
malíře).*





## *José Nieto Velázquez*



*Důležitost královnina komorníka a snad Velázquezova příbuzného José Nieta je dána jeho pozicí v úběžníku geometrické perspektivy v otevřených dveřích. Nieto odpovídal v paláci za výzdobu tapetami a gobelíny. Na plátně odhrnuje závěs, aby malíři na obraze – Velázquezovi – poskytl více přirozeného světla.*

*V ohybu jeho ruky úběžník*





## *Král Filip IV. španělský a Marie Rakouská*



*Pětiletá infantka Marie Tereza z obrazu sleduje své rodiče, pár, který divák vidí pouze v zrcadle (Pavel, 1. Epištola korintským, kap. 13): krále Filipa IV. španělského a královnu Marii Rakouskou (vliv portrétu manželů Arnolfiniových Jana van Eycka (1434), který visel ve Filipově paláci a který Velázquez nepochybně znal – encyklopedická reference).*





## Diego Velázquez

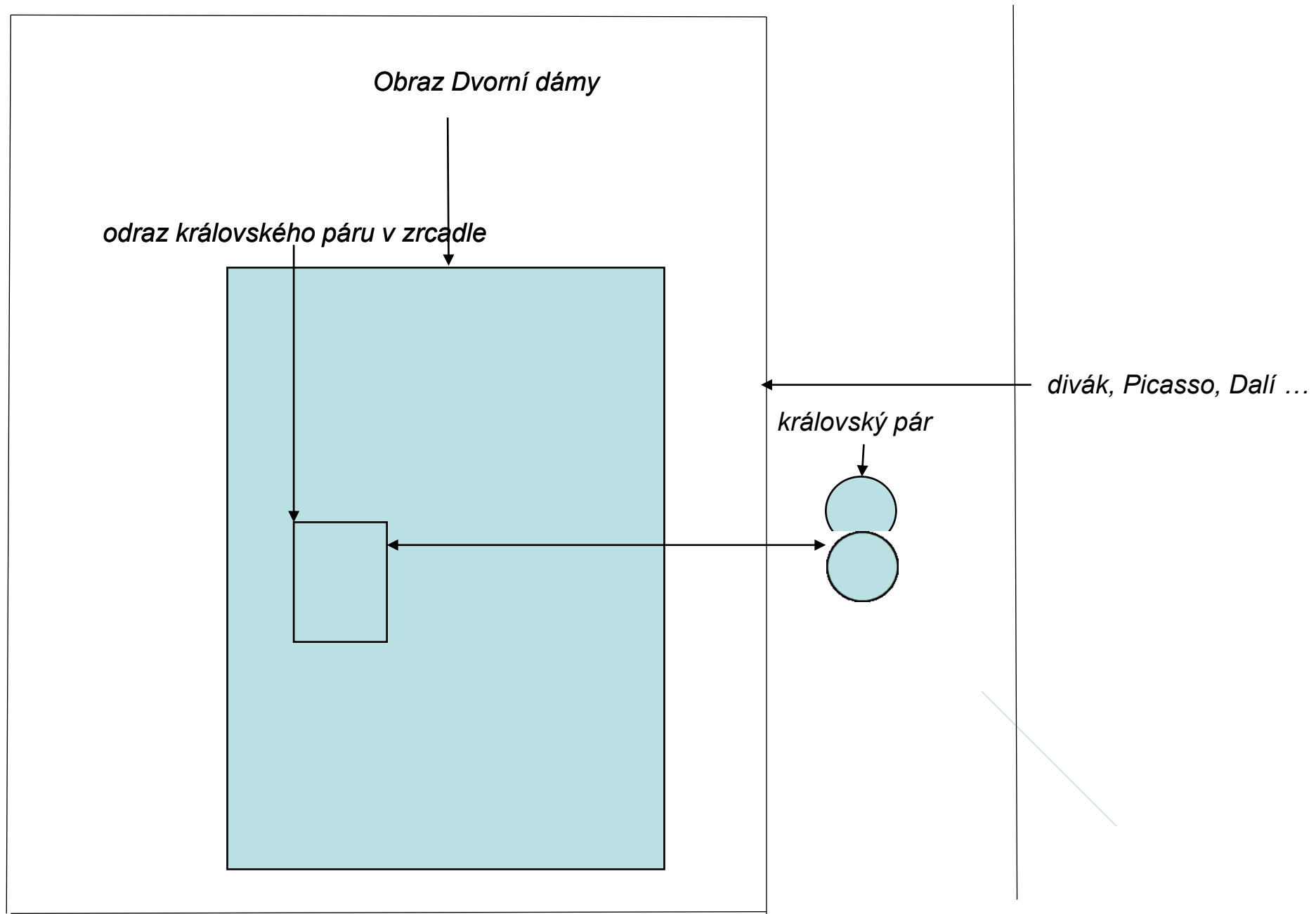


*Zobrazit sebe jako součást skupinového portrétu nebylo běžnou součástí výtvarného slovníku (s výjimkami - Rafael v Aténské škole). Obraz je malován ve Velázquezově ateliéru v Alcázaru, i vše ostatní se točí kolem malování. Velázquezova role byla pro kulturní život královského dvora důležitá - byl též kurátorem rozrůstající se Filipovy sbírky obrazů. Zde se tedy – je mu dovoleno – zobrazil sebe spolu s královskou rodinou.*

*Malíř na diváka/královský pár.*











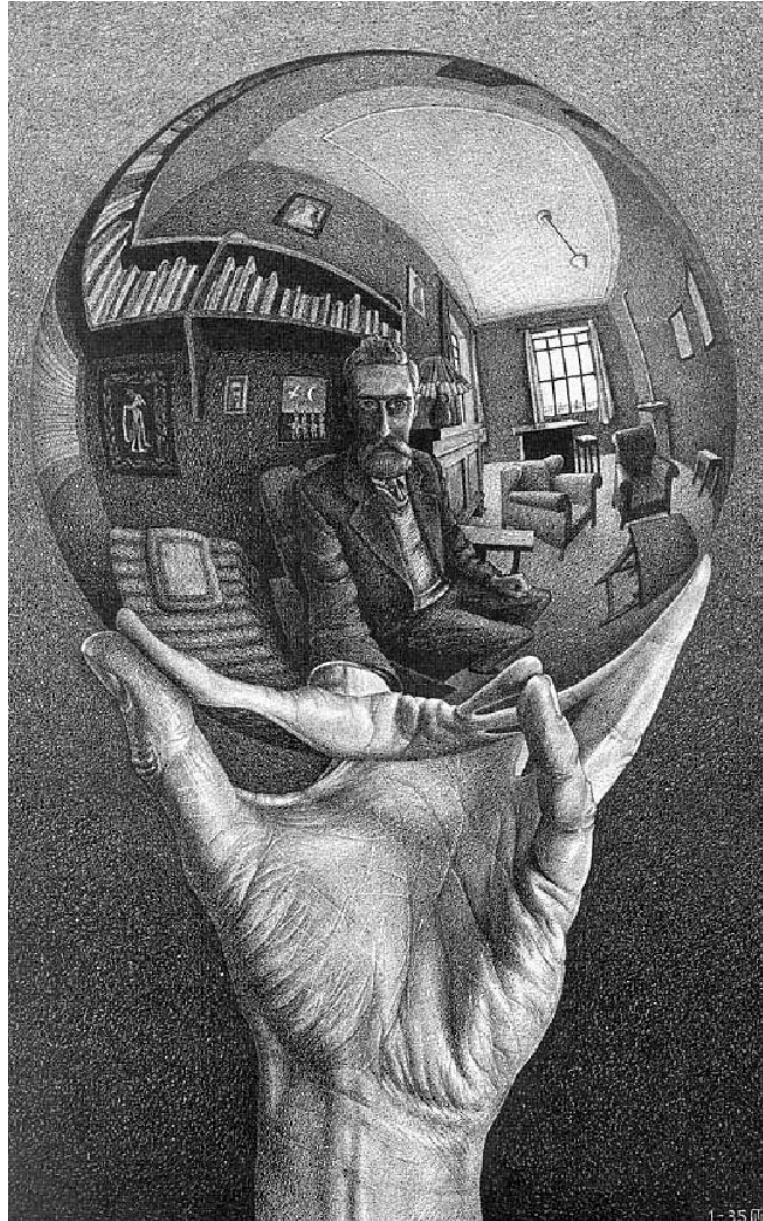
# Jan van Eyck: *Portrét manželů Arnolfiniových* (1434) (zde je pes

symbolem věrnosti)

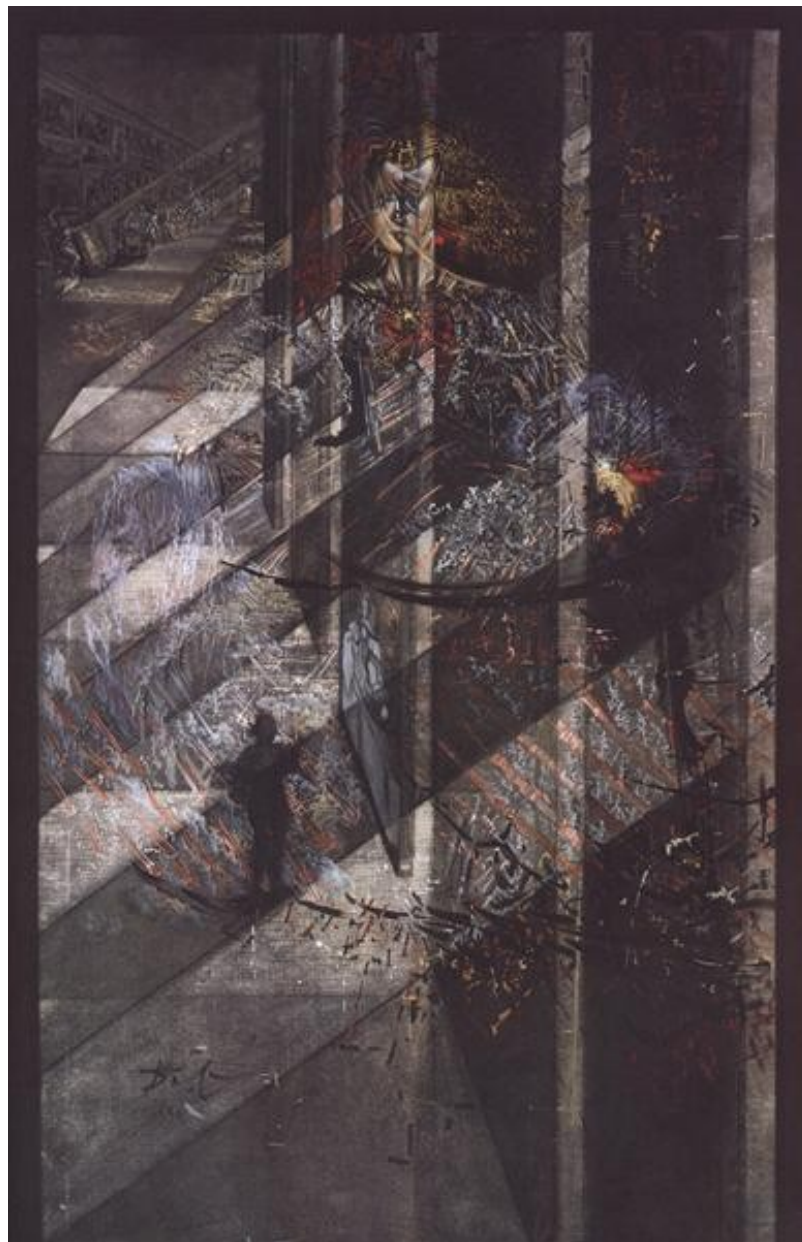




# *M. C. Escher*



# Salvador Dalí: Princezna Markétka ve světlech a stínech své slávy



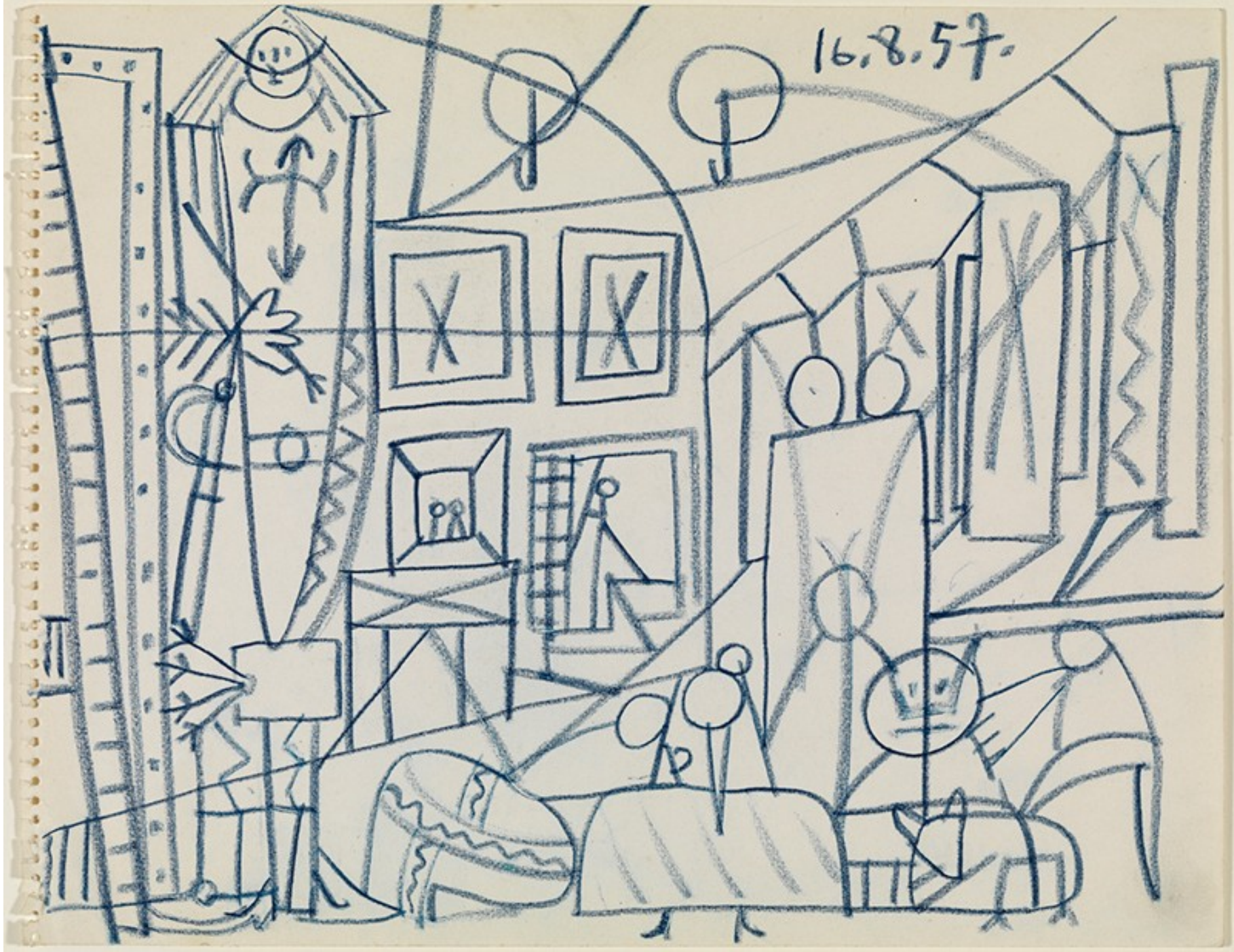
# Pablo Picasso

*V roce 1957 za 2 měsíce vytvoří 45 variací a 13 souvisejících děl na základě Dvorních dam. První variace, druhé největší plátno po Guernice, je monochromní, černobílé a je to nedokončený obraz. Ve variaci je cítit kubistický nádech: geometrizované obličej, zploštěné figury. Picasso protahuje obraz do horizontální roviny. Mění zdroj světla v pokoji: otvírá na originálu zavřená okna. Mění rozmístění postav na plátně, ironizuje jejich sociální postavení.*

*Velázquezova postava je větší než by měla být. Její obličej je složen ze dvou profilů dívajících se do různých stran. Jeho figura je přetvořena v abstraktní souhrn geometrických tvarů. Picasso - jako V. - klade důraz na postavu komorníka, umísťuje jeho figuru přímo nad infantku. Pes – původně španělská doga – je Picassovým jezevčíkem (P. byl člen KS Francie od 1944); jeden z prvků picassovské ikonografie. Infantka je dle kritiků jeho mladší zesnulá sestra Conchita, stálého znaku picassovské ikonografie. Picasso prohlubuje a zesiluje efekt **kompozice** a atmosféry, kterého nebylo možné dosáhnout prostředky realismu: „překládá“ obraz do svého jazyka.*



16.8.57.





*S hudbou Davida Alphera: Las Meninas, 22 variace (1985),*

*text Goodman: Nové pojetí filozofie a dalších umění a věd*











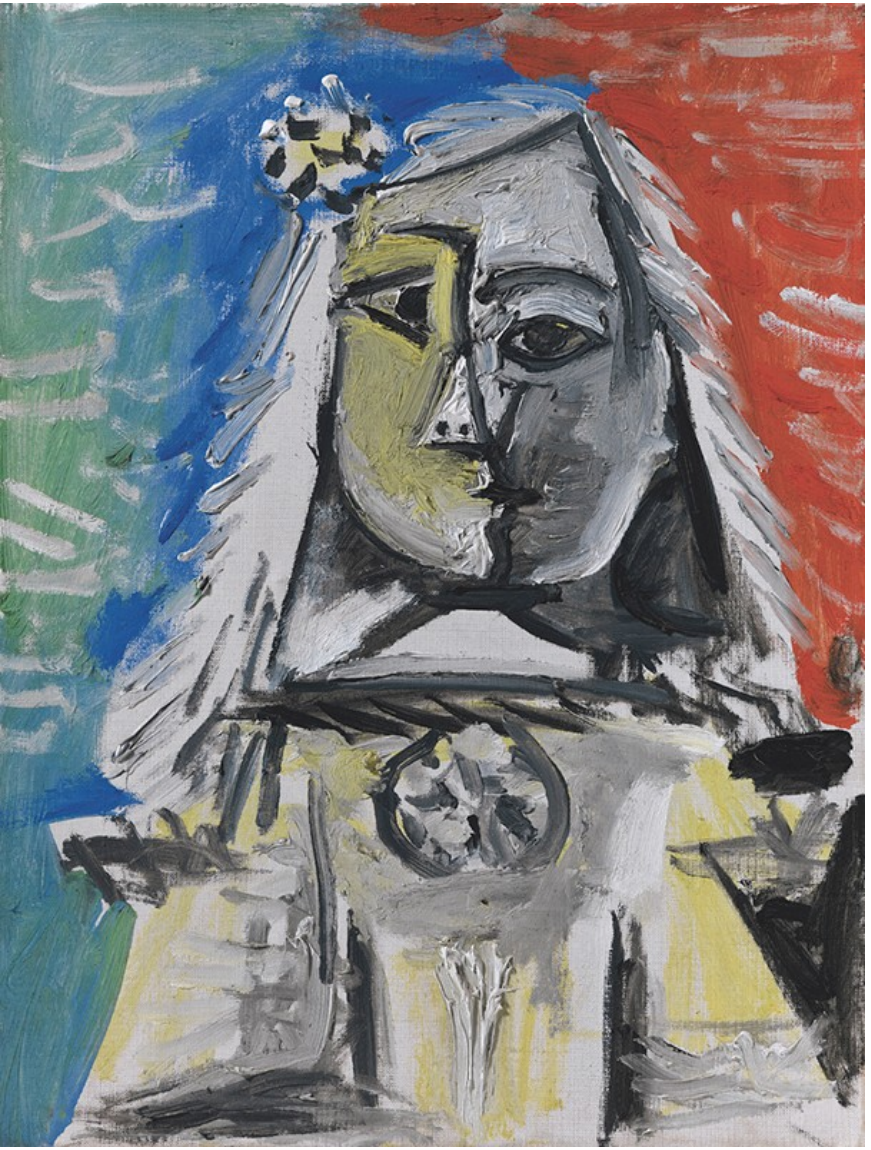


















































































# Dvorní dámy: význam (relevantní = kauzálně determinované)

*Formální vlastnosti: kompoziční principy a prostředky, (chiaroscuro, realismus, výtvarná zkratka)*

*Expresivní vlastnosti: biografická data o Velázquezovi obecně a konkrétně fakty o vzniku obrazu.*

*Ludický element: mnohonásobná (latentní) prostorová hra reálného a iluzorního, rozmanitost zobrazených obrazů a odrazů, obrazy v obraze jsou zvláštní obrazovou realitou s věcným těžištěm malíře Diega Velázqueze a geometrickým těžištěm komorníka Nieta Velázqueze – co je iluze, co mimesis, co pravda, co simulakrum?*

*Klíčová role: divák v pozici královského páru.*

*Reprezentační vlastnosti:*

*Ikonografie (pes)*

*Relevantní biografie zobrazených postav*

*Relevantní rodinné poměry Habsburků, Filipa II., infantky*

*Relevantní dějiny Španělska 17. století a dějiny španělského malířství jako celku (metaverze Picassovy, Dalíovy)*

*Relevantní encyklopedické reference: Caravaggio, van Eyck, Raffael, Picasso, Dalí, Escher*

*Picassovy Avignonské slečny, obecně jazyk analytického kubismu*

*Hudba: David Alpher: Las Meninas, 22 variace (1985)*

*Relevantní = kauzálně determinované*



*Formální vlastnosti: kompoziční principy a prostředky, (technika chiaroscuro, realismus, výtvarná zkratka)  
Expresivní vlastnosti: biografická data o Velázquezovi obecně a konkrétně fakty o vzniku obrazu.  
Ludický element: mnohonásobná (latentní) prostorová hra reálného a iluzorního, rozmanitost zobrazených obrazů a odrazů, obrazy v obraze jsou zvláštní obrazovou realitou s věcným těžištěm malíře Diega Velázqueze a geometrickým těžištěm komorníka Nieta Velázqueze – co je iluze, co mimesis, co pravda, co simulakrum?  
Klíč: divák v pozici královského páru.*

*Reprezentační vlastnosti:  
Ikonografie (pes)  
Biografii zobrazených postav  
Rodinné poměry Habsburků, Filipa II., infantky  
Dějiny Španělska 17. století (do jaké míry?) a dějiny španělského malířství jako celku (metaverze Picassovy, Dalíovy)  
Encyklopedické reference: Caravaggio, van Eyck, Raffael, Picasso, Dalí, Escher  
Picassovy Avignonské slečny, obecně jazyk analytického kubismu  
Hudba: David Alpher: Las Meninas, 22 variace (1985)*





*Nelson Goodman: Jazyky umění*

*Nové pojetí filozofie a dalších umění a věd*



*Děkuji za pozornost*